

עין משפט
נר מצוה

 א
 א
טוֹשֶׁעַ אִם סוּמָן
תַּקְלָא סְפִיק ח:

תורה אור השלם

- ↑ גאם שמע אמרי אל
יִדַּע דַּעַת עֲלִיּוֹן מַחְזֶה שְׂדֵי יְהוָה נִפְל וְגִלְי עֲנִיָּו:
במדבר כו טו
וּתְאִמַּר הָאֲתוֹן אֵל בִּלְעָם הָלוֹא אֲנֹכִי אֲחַנֵּךְ אֲשֶׁר רִבַּבְתָּ עָלַי מַעֲרֹךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה הֲחִסְכֵּן הַסִּבְנַתִּי לַעֲשׂוֹת לָךְ כֹּה יֹאמַר לֹא:
- ↑ במדבר כ ל
עֲנִיָּו:
וְיֹאמְרוּ לוֹ עֲבָדֶיךָ יִבְקֹשׁוּ לֵאדֹנִי הַמֶּלֶךְ נַעֲרָה בַתְּחֵלָה וְנִמְצְיָה לַפְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְתָהִי לוֹ סִבְנָת וְשִׂבְכָה בְּיָדְךָ וְהֵם לֵאדֹנִי הַמֶּלֶךְ:
- ↑ מלכים א א ב
4. עמי זכר נא מה יִעַץ בְּלֶךְ מֶלֶךְ מוֹצֵאב וְיִהְיֶה עֲנָה אֲתוֹ בִּלְעָם בֶּן בַּעֲזַר מִן הַשִּׁטִּים עַד הַגִּלְגָּל לַמֶּצֶן דַּעַת צְדָקוֹת יְיָ:
- ↑ מִיכָה ו ה
5. מַה אָקֵב לֹא קִבֵּה אֵל וְיִהְיֶה אֲנִים־לֹא אֶזְכֹּר:
- ↑ במדבר כג ח
6. בִּי רַגַע בָּאֲפֹ חַיִּים בְּרָצוֹנוֹ בְּעֶרֶב יִלְךְ בְּבִי וּלְבַקֵּר רֹגֶה:
- ↑ תהלים ל ו
7. לָךְ עָמִי בֹא בְחָדְךָ וְסִר וְסִר דְּלָקָךְ בְּעֶדְךָ חֲבִי כִמְעַט רַגַע עַד יִעָבֵר וְעַתָּה יִשְׁעִיהוּ כִּי כ
- ↑ טוב יי' לכל וְיִחַמְדוּ עַל כָּל מַעֲשֵׂי:

התלים קמה ט
ג. יג. ענשו לצדיק לא טוב להכות נדיבים על ישר:
משלי יו כי יאמת קנה ואל תחבר חקמה ומוקר וביקה:
משלי כג כג ושמרת את המצוה ואת החקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוה היום לעשותם:
דברים ז יא
12. כל היום נקבעו יחדיו ויאספו לאגמים מי בהם יציד ואת וראשנות ישמיענו יתנו עדיהם ויצדקו ושמעו ויאמרו אמת:
ישעיהו מג ט
13. ושמרתם ועשיתם כי האו חבמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החקים ותאכל ואמרו רק עם חכם וגבון הגוי הגדול הזה:
דברים ז י
14. מי יתן וקה לקבם זה להם ליראה אתי וילשמו את כל מצותי כל הדמים למען ייטב להם ולבניהם לעלם:
דברים ה כ
15. כי עני ואביון אנכי ולבי חלל בקרבי:
תהלים קט ככ

דברים ז י
14. מי יתן וקה לקבם זה להם ליראה אתי וילשמו את כל מצותי כל הדמים למען ייטב להם ולבניהם לעלם:
דברים ה כ
15. כי עני ואביון אנכי ולבי חלל בקרבי:
תהלים קט ככ

רבינו חננאל

לכרן אותה שנה אלא בלעם שנאמר בו וירדע

דעת עליון. ומתמהוין השתא דעת בהמתו לא ידע וכי' תנא אותו היום שנתיכון בלעם לקלל את ישראל לא דעם הקב"ה שנאמר מה אקב אל קבה אל ומה אזעום לא זעם ה': (א' זעם הוא רגע שנא' כי רגע באפו ובתיב חבי כמעט רגע ואימת וזעם בתלת שעי קמייתא כד חזורא כרבליה דתרנגולא ולא פיישי בה שורייקי סומקי וקאי בתרא כרעא וכי: אמר רב יוסף לא ליצלי איניש בריש שתא צלותא דמוסף בתלת שעי קמייתא וכי: ירושלמי (ב' א"ר יוסי בר בון בר סבר בראש השנה נברא העולם. דתני בתקיעתא דבי רבי זה היום תחלת מעשיך וזכרון ליום ראשון וכי: א"ר יהושע בן לוי כל מצות שישראל עושין בעולם הזה מעידות להן לעולם הבא שנאמר יתנו עדיהן ויצדקו וגו'. א"ר יהושע בן לוי לא עשו ישראל את העגל אלא כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה כי לא היו הם אלא צדיקים כדכתיב מי יתן והיה לבכם זה להם: אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי לא ישראל היו ראויין למעשה העגל ולא דוד היה ראוי למעשה דבת שבע שנאמר ולבי חלל בקרבי. ומפני מה עשו

ה' נגלה לל"ץ ובמה הוא הועם רגע וכו'. (ו' צ"ה פ"ק ה"ג ושם איתא דמי נתקיעתא די רב וצ"ל גם כאן:

ד:

וַיִּוְדַע דעת עֲלִיּוֹן. משמע מעממו ולא נצטווה ולהכי פריך דעת בהמתו לא הוה ידע: **רַגַע** **במימרא**. וא"ת מה היה יכול לומר בשעה מועטת כזאת ויש לומר היה אומר כלס והקצ"ה הפכו ולמר מלך כדכתיב (במדבר כג)

מפרש שאין לריך רק להתחיל קללתו באותו רגע מדע שהיה רוצה להאריך בקללתו כדאיתא בחלק (פסהדרין דף קה:):
מצרכותיו של אותו רשע אתה למד מה היה צלצו: ה"ג **וּמַגְלֵן** דרגע הוי ריתחיה שנאמר בי רגע באפו. ול"ג ומגלן דרגע כמימריה דאס לא כן היכי מפיק מהאי קרא דרגע כמימריה: **בתל"ת שעי קמייתא**. פ"י בשלישית כדאמרין בסמוך בשעה שהחמה זורחת מלכי מורח ומערב מניחים את כתריהן ודרכן של מלכים לעמוד צג' שעות כדאמרין פ"ק דנצרכות (דף ט:): **שְׁמַע מינה לאו אורח ארעא**. לספרים דגרסי' ההוא עוֹזֵד כּוֹכְבִּים יִנְחֵל דַּעֲוָדִי כּוֹכְבִּים לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין (לַקְמֵן ט.) והוא שנקש לקללו להזיקו בקללתו נתכוין ולא להרגו ולא דמי להודיע לנזור ואפילו לספרים דגרסי' ההוא מינא אע"פ שהספרים מורידין לנזור נמי ניחא דודאי ציקס להרגו בקללתו ומ"מ קאמר בתר הכי ש"מ לאו אורח ארעא כי לא היה לו לדחוק צדי שמים ולהעניש מי שאינס רוצים להעניש אע"פ שבזמן הנית ה"י מותר ^ו להרגו נידים ^ו: **כִּיּוֹן דאיבא צבורא דמצ"י לא מרדי**. פ"י ר"ת הא דמשמע הכא דמהי אפי' כשהנזור מתפללין במקום אחר היינו דוקא דלא מדחי אצל אינה נשמעת אלא במקום שהנזור מתפללין כדאמרין צפ"ק דנצרכות (דף יא.) אין תפלתו של אדם נשמעת אלא עם הנזור:
וכיכא

חזירא כל שעתא אית ביה סורייקי סומקי ההיא שעתא לית ביה סורייקי סומקי רבי יהושע בן לוי הוה מצער ליה ההוא מינא [בקראי יומא חד] נקט תרנגולא [ואוקמיה בין כרעיה דערסא] ועיין סבר כי ממא ההיא שעתא אלטייה כי ממא ההיא שעתא נימנם אמר שמע מינה לאו אורח ארעא למיעבד הכי [ו'ורחמיו על כל מעשיו כתיב] וכתיב יג' ענוש לצדיק לא טוב תנא משמיה דר"מ בשעה שהמלכים מניחין כתריהן בראשיהן ומשתחווין לחמה מיד כועס [חקב"ה] אמר רב יוסף א'לא ליצלי איניש צלותא דמוספי בתלת שעי קמייתא דיומא ביומא קמא דריש שתא ביחיד דלמא כיון דמפקיד דינא דלמא מעייני בעובדיה ודחפו ליה מידחי אי הכי דצבור נמי דצבור נפישא זכותיה אי הכי דיחיד דצפרא נמי לא כיון דאיבא צבורא דקא מצלו לא קא מדחי והא אמרת ^אשלש ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה איפוך ואיבעית אימא לעולם לא תיפוך תורה דכתיב בה אמת דכתיב ^אאמת קנה ואל תמכור אין הקב"ה עושה לפנים משורת הדין דין דלא כתיב ביה אמת הקב"ה עושה לפנים משורת הדין: יום מעיד טרף בעגל סימן: גופא ^אאמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב ^אאשר אנכי מצוך היום לעשותם היום לעשותם ולא למחר לעשותם היום לעשותם היום לעשותם ולא היום ליטול שכרן אמר רבי יהושע בן לוי ^אכל מצות שישראל עושין בעולם הזה באות ומעידות אותם לעולם הבא שנאמר ^איתנו עידיהם ויצדקו ישמעו ויאמרו אמת יתנו עידיהם ויצדקו אלו ישמעו ויאמרו אמת אלו עובדי כוכבים ואמר רבי יהושע בן לוי כל מצות שישראל עושין בעולם הזה באות וטורפות אותם לעובדי כוכבים לעולם הבא על פניהם שנאמר ^אושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים נגד העמים לא נאמר אלא לעיני העמים מלמד שבאות וטורפות לעובדי כוכבים על פניהם לעוה"ב וא"ר יהושע בן לוי לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה שנאמר ^אמי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי כל הימים וגו' והיינו דא"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי לא דוד ראוי לאותו מעשה ולא ישראל ראויין לאותו מעשה לא דוד ראוי לאותו מעשה דכתיב ^אולבי חלל בקרבי ולא ישראל ראויין לאותו מעשה דכתיב מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי כל הימים אלא למה עשו

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה

נצטיבא. בלחו: **שדאי** ליה. השלכתיו לרעות: **סוכנא**. לשון מחממת: **מן השמים ועד הגגל** עד בלכס אל הגגל שהפלתי לפניכם **שואליכס: כי רגע באפו**. אלמא דרגע הוי אפו: **סורייקי**. נוקיי"ש לשון לע"ז כמו חוטין חוטין ולשון ישמעאל קורין לחוט סוריאל: **לאו אורח ארעא**. לכיון שעת זעמו:

בסלם שעי קמייתא. בשעת חרוין: **דלפרא נמי**. בתפלת יוצר: **לנזורא מללו**. שחרית בכל מקומות. (א' תפלת מוספין שחיל וזמנה כל היום והיא שיחת שחרית ואהריס יש שמתפללין אותה בצקר ויש מאחרין: **והא אמרת**. ראשונות יושב ועוסק בתורה שניות דן והכא אמרת צקמייתא דן: **אמס קנס**. הווא הולאות על תלמוד תורה: **ואל סמכור**. צחנס למוד אחריס: **דין לא כפיז ניה אמס**. והא דכתיב

(תהלים יט) משפטי ה' אמת במשפטים הכמוצים בתורה ואיום לשרחל קא משתעי דלעיל מיניה כתיב פקודי ה' ישרים: מוספי כל השנה הן שזכ וסיפורי מעשה אצל מוסף ראש השנה מתוך שהוא מתפלל מלכיות וזכרונות שופרות מייפקד דינא טפי ולא יפרוש לרעות עשבים לחוס (שם). אדם עזמו מן הצבור: **ולא למחר לעשוסם**. דלחן מלות לעמיד: **לא עשו ישראל אם העגל**. כלומר גבורים ושלטיים ציגרים היו ולא ה' ראוי להתגבר יגרים עליהן אלא גזירת מלך היתה לשלוט צם כדי ליתן פתחון פה לנעלי תשובה שאס יאמר החוטא לא אשוב שלא יקצלני אומרים לו לא ולמד ממעשה העגל שכפרו ונתקבלו בתשובה: **מי יתן ויהי לצבס וס וגו'**. צפוני נאמר. אלמא גבורים גבורים לצב ציראחס היו: [נלאוסו מעשה. דצת שצען: **לני חלל**. יצר הרע חלל צקריי ואין לו כח לשלוט צקריי: לומר

שהן שעת הכעס וגם שעת הדין ושמא ראה הקב"ה בלחד מנכיחומו שום דבר חטא ונחמיצו כלניה לנעוס עליהם חוה ננכס בלאותה שעה שעת הכעס וימלא גם צו שון אל יטה אותו כלפי חסד האויל ואינה שעת רלון (סדור רש"י פ"י קלז). **דצבורי נמי** משום האי טעמא שאותן שעות אינן של רלון גם הצבור אל יתפללו (שם). **דצבור נפישא זכותיה**. לומר מרובים רחמיסה, כל אחד ואחד מבקש רחמים על עצמו ונתקבלו כולם אין הקב"ה מתאד את עולמו, אפילו בשעת הכעס מניח להם, שנאמר (איוב לו) אל ככיר ולא יתאם, אצל יחיד אין לו סניע האויל ואין עמו אחרים הצריכס רחמים (שם, גורוס: יפיישי רחמים). דיחיד דצפרא נמי לא. לומר אותו יחיד ואין עמו זכות אחרים שהם מרובים אין השעה מועלת לו בכל תפלה שיש לו להתפלל בלאתו יום שהוא ראשון לכל השנה, צין תפלת הבקר צין תפלת המוסף (שם). **כיון דאיבא ציבורא**. שאותן שלש שעות זמן תפלת יוצר ושעה עוברת היא, יש ליצור שמתפללין בלאותה שעה בשום מקום, או ליכא הכא איכא צדובתא אחרית, ושמא ומתוך שהקב"ה מניח שעה הכעס לנדים יתח גם ליה, אצל תפילת המוספין אין לה קבע, יש שמחזיקין ויש שמתחרין, ושמא לא יצטרך עס שום צבור שמתפללים בלאותה שעה בשום מקום, או ליכא הכא בעולם, לפיכך יאמר עד שיהא שעת רלון ואס יזכה גם ביחיד, ויש להצין מכאן שנשעה שהרבים מתפללים צה מועלת ליחיד אפילו אינו עומה צידח, לפיכך צריך כוונה (שם). היום לעשותם. בעולם הזה (לעיל ג.) ולא למחר לעשותם. דלחן יכול לעשותם לעולם הבא (שם) שלאחר מימה לעתיד

מסורת הש"ס

א) סנהדרין קה: דברות ז, ב) [משנדי סוכסס ליתא כסילא], ג) [לעיל ג:], ד) ערובין כב. [לעיל ג:], ה) [לעיל ג. ע"ש], ו) [נפס"א: אע"פ שמתורג, א] ווע' צמוס' דברכות ז. ד"ה האוא דקורן,

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה צבורא וכי ככל מקומות אבל תפלת מוספין וכי והיא שחרית כל"ל ופיכת שיחת נמחק:

לעיו רש"י

נוריק"ש [טקי"ש]. כתמים.

מוסף רש"י

דעת בהמתו לא הוה ידע. מאי בעי ללמודי דמפרש (סנהדרין קה.). אמרו ליה. שני בלג (שם). ברטיבא. בלחו לרעות עשבים לחוס (שם). לטעינא בעלמא. ליסא משלות ולא לרכוב (שם). אקראי בעלמא. כשאין לי סוס מוומן (שם). ואישיות בלילה. שחטה בעלי (שם). מן השטים ועד הגלגל. משטאלי שטים ועד שנוכסו לארץ וטנאלי בגלגל עשיתי עמהם צדקות הרבה (שם). כל אותן הימים שהיה בלגס מפסל לקללנס בשעה שקב"ה טועם צה כל הקללות מתקיימות (שם). לא זעם ה'. אותן הימים לא זעם ה' (שם). בתלת שעי קמייתא. בלחד מרגשי תלת שעות ראשונות (ברכות ז.) כל יום, זמן קיימה, שכל שלש שעות זמן קיימה לעמוד ממטמו ויועם הקב"ה בשעה שראוי המלכס משתמחים לתתם בשעה שמתחיס כתיחס דנללסם דלקמן (סנהדרין שם). כרבולא. קרשתי"א בלע"ז (שם). מחזור חזירא. רוב שעות מתלגלות ומכספס, שאינה כל שעה בחזק אדמיתוס הקללות מתקיימת. סורייקי סומקי. אפילו כשמסכפת יש צה שריות שריות חלומות מלמד כרגילותם, אצל אותה שעה כולה מכספת (שם). גם ענוש לצדיק לא טוב. לענוש את הנציות (ברכות ז.) אין נכון לדיק שיהא מעניש ולא היה ליה אינש נעטס צעילו (סנהדרין שם). לא ליצלי איניש כו'. כלומר אל יתפלל אדם תפילת המוספין אס יחיד או צבית או בשדה וכו' לתקן תפלתו ולשאלו לרכיו מלח המקוק ציוס דלס השנה. שהוא התחלה לכל השנה כולה והקב"ה דן את עולמו, את מי לחיים ואת מי לתות, וקובע את פרנסתם, לפיכך אל ינכס זה יחיד בלאתן שלש שעות,

עין משפט נר מצוה
ח א מי פ"ב מהל' שמיטה הל' יד סמג לאחין קמט טוש"ע י"ד סימן טז סעיף ו: ב ב טוש"ע א"ח סימן תפ"ט סעיף א': י ג מי פ"ו מהל' ביאת מקדש הלכה ה ו פ"ב מהל' אסורי מצוה הל' א': יא ד מי פ"א מהל' שמיטה הל' א סמג לאחין קב"טוש"ע י"ד סימן מ ס סעיף יח וסימן פו סעיף ט':

גליון הש"ס

תוס' ד"ח פנין וכו' אבינון לו קום והבא קרבן שלם. ית' לעיין להם אומרים לו הבא שלם וכי מחזיב הוא צדק להביא קרבן שלם ח"ף צנזר ואמר הכי עמי מלך מקום אין בן נח מלווה על גלוי דלא ית' ועל מלוא שפתיך אלא דברוהו להקריב מחוסר אבר אומרים לו שלא יקרב אצל להביא אחרת ממין לני:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בגליל וכו' קמי מדיא ערבי וי"ט: (ב) תוס' ד"ה ערב וכו' לפי שהוא יו"ט שפני עצמו ומלוק: (ג) ד"ה וכדנבי וכו' נושא בתריסר: (ד) ד"ה מנין וכו' וי"ל דאין לאסור אלו (וקן וסרים) תא"מ וכו' הג"ה"ה האל:

רבינו חננאל

ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר וגו' ולא נתן ה' לכם לב לדעת וגו': איך יתחנן ש"מ לא קאי איניש אדעתא דרביה עד ארבעין שנין: **פ"ב** שלשה ימים לפני אידיהו אסור לשאת ולתת עמוהו כו' ומקשי' ומי בעינן לאיתרוחוק מיניהו כולי האי משום דחיישינן דלמא האי דובני לביבדות כוכבים שלחן ובני והתנן בשחיטת חולין פרק אותו ואת בנו. בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו וכו' הגה' יום אחד דיי לנו להכנת המועד. ופרקי' גבי יום טוב שלנו דלאכילת שלמים לעצמו הוא דקא זבין סגי ליה בחד יומא הכא דלהקריבה לעבודת כוכבים בעי ליה מכין מקמיה תלתא יומין. אי הכי טפי בעי דהא תנן שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח ל' יום וקיימא לן דמוכרין להו לישראל כדי שיזמינו קרבנותיהן למועד. ופרקי' אנו דבעינן בהמה מניקה מכל מום להקריבה ואפילו מרוקין שבעין בעינן ל' יום להכנה איהו דלא חיישי משום מום אלא למחוסר אבר סגי שלשה ימים

ה:

יצרם מסור בידם. דריש ליה ממסלחי רגל דיה"ר נקרא אורח דכמצי ויבא הלך לאיש העשיר: **וַבַּי** בעינן כו"י האי.

פירש רש"י וכי אדם רגיל כ"כ להעלות על לבו שמחתו וחגו דאסרת ג' ימים קודם לפי שהוא יוס איד של עבודת כוכבים וזוכר שם עבודת

כוכבים תדיר צפיו ואזיל ומודי והתנן בד' פרקים וכו' ומסיק התם דלאכילה שאינו טרוד לפני החג אלא על עסקי אכילה סגי בחד יומא הכא דלהקריבה שצריך לחזר אחר עסקי הקריבה צעי תלתא יומי והלכך אסור לשאת ולתת בכל עניני מקח וממכר משום דשם עבודת כוכבים שגור צפיו ואזיל ומודי:

עֶרֶב יו"ט האחרון ש"ל חג. הא דלא נקט ס (יום) הראשון של חג לפי שהם טרודים במצות לולב וסוכה ואין להם פנאי להרצות בסעודות וי"מ דבהנך ארבעה פרקים טעמא רבה אית צהו יו"ט האחרון של חג לפי שהוא (ב) זמן צפ"ע ומלוק משלפניו תקנו להרצות בסעודה משא"כ בשציעי של פסח וגם הקרצנות שבשמיני היו בשביל ישראל וכל החג היו מקריצין נגד העובדי כוכבים ט וערב פסח לפי שהוא יוס גאולה ויציאה לחירות ועצרת כדאמרין בפרק אלו דברים (פסחים דף סח:.) הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכס ור"ה מפני שהוא תחלת השנה מרצים בסעודה לעשות סימן יפה וכמה עניני' עושים צו לסימן יפה כדאמר במסכת הוריות (דף יב.) וכריתות (דף ה:.) **ובדבריו** ר' יוסי אף עיוה"ב בגי'א. תימיה בפ"ק דתעודות

(ה) ושם ד"ה אלה דפריך תלמודא ויה"כ שחל להיות בשני בשנת ידחה גזרה שמא ישחוט בן עוף ואמאי שצדיק כל הני פרקים דד"ה ופריך לדברי רבי יוסי הגלילי וי"ל דשפיר פריך אליבא דרבנן דעיקר פיריכה מזן עוף דוקא דבהמה איכא טירחא יתירה להפילה ומדכר ובפרקים אלו אינם רגילין רק בבהמות וצויה"כ רגילים בעופות ודגים ודברים קלים כדאמרין בב"ר (פ' יא) עוצדא צההוא חייטא דזבן חד נושא (ג) תריסר דינרין: **והתנן שואלין בהלכות הפסח**. ואע"פ שגם עמה שאין קרבן שואלין בהלכות הפסח קודם ל' יוס מ"מ עיקר התקנה על הקרבן נתקנה כדאמר טעמא בפ"ק

דפסחים (דף ו:.) שיהי נציא עומד בפסח ראשון ומהיר על פסח **שני: מַנְיָן** **למחוסר אבר** וכו'. פירוש להקריב לגזוה בצמה שלהן דאילו צבית המקדש אפי' דזוקין שבעין נמי אסור דכמצי ומיד בן נכר לא תקריבו ומיימי ליה ומכל הכי דהזחיר הקצ"ה לנח להביא מחוסר אבר צביצה מפני שעמיד להביא מהם קרבן וא"ת הא לקמן בסמוך (דף ו.) אמר דהזחירו נמי מלהביא אל התיצה וקן וסרים ולא נאסרו לבני נח ועוד קשיא דקרא גבי צמהה טמאה כמיז שהם שנים שנים דכמצי ומכל הכי מכל תביא וגו' והנהו לאו בני קרבן נינהו אף לבני נח כדמשמע פרק בתרא דזבחים (דף קטז.) וי"ל דאין לאסור אלו (י) וקן וסרים לקרבן צמה שמעטס מהצבת התיצה כיון דאיכא טעמא אחרינא דאיכא למימר דהא דמעטן הכתוב היינו לפי שאינם ראויין לקיום העולם אבל מחוסר אבר אי לאו לאסרן לקרבן למה נמעטו מלהביאם למיזה הכי הם ראויין לקיום העולם ולצהמה טמאה ע"כ נמי לא מצי קאי דכיון דשלמים נמי לא חזו להקריבה: **מַנְיָן למחוסר אבר שאסור לבני נח**. יש לדקדק מלשון אסור שהוא אסור גמור וכן נח מוזהר בדבר ותימה מ"ט לא חשיב ליה צהדי ז' מצות שנצטוו ויחשיבוו עליו מיתה ואין לומר משום דלאזהרמיה לא כמיצה צהדיא הא מכלל הן אתה שומע לאו כדדרשינן ט מכל עץ הגן אכל תאכל ולא גזל ודבק צאשתו ולא צאשת חזרו אלא י"ל דהאי קוס עשה הוא דמאיש איש מרצין ו שהעובדי כוכבים נודרים נדרים וגדוות כישראל ואם נדר מחוסר אבר * אמרינן ליה קוס והאז קרבן שלם וקוס ועשה לא קחשיב והא דאמרין פ"ק דקדושין (דף נד:) דמנרכינן מן העוף ולא כל העוף למעוטי יצשה גפה נקטע רגלה ל"ל פשיטא דמי איכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור וי"ל דס"ד כיון ששאר מומין הפוסלין בצמהמה הותרו צעוף כדאמרין י תמות וחכרות בצמהמה ואין תמות וחכרות צעוף ובצמהמה אין חילוק בין במומין בין במחוסר אבר צעוף נמי נימא כיון שהותרו המומין מחוסר אבר נמי נשמתי קמ"ל מן העוף ועוד י"ל דאי לא כמיז מן העוף לאסור מחוסר אבר לישראל הוה אמינא דבני נח משתרו והכתוב צא לאסור לישראל אע"ג דכמיז גבי בני נח כדאמר בפ' ארבע מיתות (סנהדרין דף נט.) כל מצוה שנאמרה לבני נח ולא בשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לבני נח בשנית בסיני לזה ולזה נאמרה (וע"ע תוס' וזבחים סח: ד"ה שניסמיות):

לפני אידיהו פרק ראשון עבודה זרה

צלחם הקלוקל. קל הוא המן ומפני שהיה נצלע ככל אצריהם ואינן יוצאין לחוץ קראוהו קלוקל ורגנו על כך והיא הימה להם טובה גדולה שלא היו לרצין לטרונח ולנאחם שלם פרסאות לפנות דמניא י (צרכות דף ס.) כשהן נפנין אין נפנין לא לצידיהן ולא לפניהן אלא לאחריהן ומחנה ישראל ג' פרסאות היה: **אשר**

נתסה עמדי. לשון גנאי הוא שמולה הקלקלה במתנתו של מקום והוא עשאה לו לעזר: **לא רמוז**. לתוכחה וז אלא לאחר מ' שנה צמשנה תורה בערבות מוצא אחר להם ולא נתן לכם לצדעת שמהיו יודעים לשאול מה היה מצבש מכס [אלמלא] אף משה רבינו לא מוכר לתת על לבו דבר זה עד מ' שנה: **לא קאי איניש אדעסיא דרציה**. לדעת סוף דעתו ותבונתו עד מ' שנה שהרי משה לא רמזה לישראל עד מ' שנה: **משלחי רגל** משלחים ומשלחין רגלי יצר הרע הבא על האדם מעליהם. יצר הרע קרוי אורח דכמצי ויבא הלך לאיש העשיר (שמואל ב יב:) **ומי צעינן כולי האי**. דחיישינן דזבין לה עובד כוכבים להאי צהמה לנזרך יוס אידו ג' ימים קודם לכן: **צהני ד' פרקים** מחזקינן ליה לאיניש דכל מאן דזבין צמהה שמיט לה ציומיה ומשום הכי קאמר אמה מכרתי לשחוט ואל תשחט אתה את הצמ שאמכור משום אותו ואת צנו דציוס אחד מחייבי האחרון ואלו ימיים א"א צלא צשר וקויןן הכל: **ערב יו"ט האחרון של חג**. מפני שהוא יוס השלמת קרצנות החג דמתנן מי שלא חג וכו': וי"ד דניסן. משום פסחים:

ערב עצרת. משום שלמי חגיגה ועולת ראיה: **וכן לר"ה**. יוס טוב הוא ואוכלין צשר: **ט ויוס"כ**. נמי משום כל האוכל ושומה צט' צו וכו': **בגליל** היו רגילין להרצות שמהה יומר. קמיי (ה) ערב יוס טוב אלמא לא זבין איניש מקמיי סעודה אלא חד יומא ואילו מכרה אתמול לא היה מוזהר לו הייס דהא אין אדם קונה ג' ימיים קודם לכן לרכי סעודת יוס ג': **להקריבה**. לעבודת כוכבים עובד כוכבים מחזר אחריה ג' ימיים: **דזוקין**. טי"ל צנע"ז: **דאסור לבני נח**. להקריב לגזוה ודומיא דקרצנות שנהגו אצותיהם לשמים הן נוהגין לעבודת כוכבים שלהן: **ומכל הכי**. על שם שהיה עמיד נח להקריב מהן דכתי' ויקח מכל הצמהמה הטוהרה וגו' (בראשית ט:.)

תמים

להביא אבר צביצה מפני שעמיד להביא מהם קרבן וא"ת הא לקמן בסמוך (דף ו.) אמר דהזחירו נמי מלהביא אל התיצה וקן וסרים ולא נאסרו לבני נח ועוד קשיא דקרא גבי צמהה טמאה כמיז שהם שנים שנים דכמצי ומכל הכי מכל תביא וגו' והנהו לאו בני קרבן נינהו אף לבני נח כדמשמע פרק בתרא דזבחים (דף קטז.) וי"ל דאין לאסור אלו (י) וקן וסרים לקרבן צמה שמעטס מהצבת התיצה כיון דאיכא טעמא אחרינא דאיכא למימר דהא דמעטן הכתוב היינו לפי שאינם ראויין לקיום העולם אבל מחוסר אבר אי לאו לאסרן לקרבן למה נמעטו מלהביאם למיזה הכי הם ראויין לקיום העולם ולצהמה טמאה ע"כ נמי לא מצי קאי דכיון דשלמים נמי לא חזו להקריבה: **מַנְיָן למחוסר אבר שאסור לבני נח**. יש לדקדק מלשון אסור שהוא אסור גמור וכן נח מוזהר בדבר ותימה מ"ט לא חשיב ליה צהדי ז' מצות שנצטוו ויחשיבוו עליו מיתה ואין לומר משום דלאזהרמיה לא כמיצה צהדיא הא מכלל הן אתה שומע לאו כדדרשינן ט מכל עץ הגן אכל תאכל ולא גזל ודבק צאשתו ולא צאשת חזרו אלא י"ל דהאי קוס עשה הוא דמאיש איש מרצין ו שהעובדי כוכבים נודרים נדרים וגדוות כישראל ואם נדר מחוסר אבר * אמרינן ליה קוס והאז קרבן שלם וקוס ועשה לא קחשיב והא דאמרין פ"ק דקדושין (דף נד:) דמנרכינן מן העוף ולא כל העוף למעוטי יצשה גפה נקטע רגלה ל"ל פשיטא דמי איכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור וי"ל דס"ד כיון ששאר מומין הפוסלין בצמהמה הותרו צעוף ובצמהמה אין חילוק בין במומין בין במחוסר אבר צעוף נמי נימא כיון שהותרו המומין מחוסר אבר נמי נשמתי קמ"ל מן העוף ועוד י"ל דאי לא כמיז מן העוף לאסור מחוסר אבר לישראל הוה אמינא דבני נח משתרו והכתוב צא לאסור לישראל אע"ג דכמיז גבי בני נח כדאמר בפ' ארבע מיתות (סנהדרין דף נט.) כל מצוה שנאמרה לבני נח ולא בשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לבני נח בשנית בסיני לזה ולזה נאמרה (וע"ע תוס' וזבחים סח: ד"ה שניסמיות):

אלא

עליהן (שם). שחיינן ראשי אבריהם שלה. ולמה לי להזכיר עלייהו אי לא משום הקריבה שהקריב מהן כאלהו מן התיצה (ובחיים קסז.). שגלוי וידוע לפניו שעמיד להקריב נח. כדכמיז ויקח מכל הצמהמה הטוהרה וגו' (קלסון

^[1] מלחיות זרע נפקא. דבר ששעה פירות, וטריפה שניקב קרום של מוח או שחתכו רגליה שוב אינה יולדת (שם)

מסורת הש"ס

(א) וי"ל ארבעים שנה נמדדנן) (ב) ובעי"א אתא רבא] (ג) ונ"י חוספותו סוטה כב: ד"ה ועד כמה] (ד) צ"ק ח. ע"ש, (ה) וצ"ק ח. פב], (ו) חולין פג, (ז) וי"ל והמניא] (ח) מגילה טז: פסחים ו. סנהדרין יב: (י) וי"ה 1. צבורות נח. חוספתא מגילה פ"ג ה"צ], (ט) לקמן נח. וזבחים קטז. כל הענין, (י) וסולין מ:], (יב) נשיובין נה:], (יג) ומגינה ט:], (יד) וי"ל וערב יוסי"ב], (טו) וינמא פא:], (טז) וי"ל עיי"ט], (יז) וסוכה נה:], (יח) וסנהדרין ט:], (יט) ומיר סב, (ף) וקדושין כד:].

תורה אור השלם

- ויאמר הקדוש הקאשה אשר נתתה עמדי תורא נתתה לי מן העץ וְאֶבְלָה בראשית יב
- ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר לא בלו שלמותיכם מעליכם ונעלף לא בלתיה מעל רגליך דברים כט ד
- וְלֹא נתן לָךְ לָכֵם לב דָּעַת וְעֵינֶיךָ לִרְאוֹת וְאָזְנוֹךָ לִשְׁמֹעַ עַד הַיּוֹם הַזֶּה דברים כט ג
- אשר יכבדו זרעו על כל מקום משלחיו רגל השור והחמור: ישעיהו לב כ
- וזרעו לכם לצדקה לקמן לפי חסד נדיר לכם נדיר ועת לדרוש את ה' עד יבוא ויִרְדּוּ צִדִּיק לָכֵם: הושע יב
- הוי כל צמא לבו לפנים ואשר אין לו בפה לבו שברו ואכלו ולבו שברו בלוא בפה ובלוא קוהו ויז וְחָלַב:
- ומכל חייז מכל בשר שנים ומכל תביא אל התבה להחיות אתהך וְכָבֵדָה ידיו:
- בבאשית ו יט גם מעוף השמיים שבעה שבועה וְכָבֵד וְנִקְבָּה לַחַיּוֹת זֶרַע עַל פְּנֵי כָל דָּאָרְצֵי: בראשית ו ג

בראשית ו יט

לעני רש"י

טייל"א. קרום על העין המונע בראיה.

מוסף רש"י

ולא נתן ה' לכם לב וגו'. שאין אדם עומד על סוף דעתו של רבו ומכמת משנתו עד ארבעים שנה ולפיכך לא הקפיד עליהם התקום עד היום הזה (דברים כב ט). בארבעה פרקים בשנה. דרך ישראל לעשות סעודות וסמם הלוקח צמהה אינו לוקח אלא לשומתה מיד, לפיכך המוכר צמהה לחבירו ומכר תמלה אמה או צמה טו ציוס, לְרִץ שאמר לשע על כך שהיוס צמהה אמה לשחוט או מכרה מכרתי לשחוט, שמה כבר שחטם (וחולין פג.). עיי"ט האחרון של חג. ציוס טוב האמין של חג היו מרצין בשמהה מפני שרגל לעצמו הוא ומציב

מסורת הש"ס

(א) [לקמן יז: א] (ב) שם, (ג) [בס"א: יום טז'ר', (ד) [לקמן ת,א] (ה) [ז"ל לפני עור וכן לקמן] ו (פסחים כג: א,) (בס"א במקום יום א' נוסף ד"ה: נוצרי ההולך בטעותו על אותו האיש שזיה להם לעשות להם יום אחד ב'א' בשבת], (ח) [נצי' סנהדרין גג: א] (ט) [לפיל ב: א] (י) [ז"ל ואהי', (כ) גראה שאלו המצות שיבי' לך? ו' עמוד א' סוף דבור המתחיל הגראה, (ג) [נע' היטב מוס' חולין קמ'. ד"ה טריפות], (מ) [וכ"כ רש"י לקמן גה. ד"ה ודלמא], (ו) [נע' מוס' זבתים קנז'. ד"ה ודלמא], (ס) [בס"א: יום טז'ר',

גליון הש"ס

גמ' דאית ליה בהמה לדידיה. עיין לקמן דף יד ע"ב מוס' ד"ה מקום:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הן בלא ובי' יום איד (פי' יום א' לאסור כשאר יום אדס) תלמי' ויז"ה הגה"ה הא: (ב) ד"ה או דלמא ובי' יש מקשים ניב וע"ל דף יב במה שפירש"י מוס' במשנה דתנאים מעשרות:

מוסף רש"י

ברדמין לך. ולא טרפה, הלכך מכל המי מחוסר אבר אלא (דקטן גז). ודלמא נח גופיה טרפה הוה. ואע"ג דמי כמה שנים, דלמא טריפס חיה סבידא ליה, הלכך לא נפקא מחתך למעוטי טריפה ואחא מכל המי למעוטי ולא ממשמעתא דתמי, דהא טריפה חיה, אלא מרינוא, ומפירש' להאי המי לזון כדילמא, וטריפה הוא דלימעות אכל מחוסר אבר לא. (שם) תמים בדיכוי. עמי וסגלי (נחבים קטן), לחיות זרע למה לי. הא לימעות טריפה (קטן גז), אי מאתך. טריפה הוא דממעט אכל זקן וסריס מחמת חולי דלאא אמינא לזוואל עגלמא אמר רחמנא דעיילניה וטריפה לא נישל שחמות בתיבה, אכל לעשות פירות לא איכפת ואפילו זקן וסריס ליעול, קמ"ל (שם). לצוואת בעלמא. אתך לאו למדרש דמוזין לך אלא להדישו שאיט עשה אלא לכבודו להיות לו לזוואל כבב רחמנא זרע. לאו לזוואל בעי להו ומשעתא על כרחי אתך תימלא הוא למדרש ביה דמוזין לך (שם). יום א' כו' לעולם אסור. שלשה לפני וששה לאחריו והוא עממא, כלומר כל שבעת ימי השבת (דקטן גז). ואילו הן אידיהן. דלסורין ג' ימים לפנין (דקטן ח). אדיר תקופה. היא תקופת ענת ובי' עושן ח' ימים רזופין אד כולקמן (שם). ויטמך. שלח מתקין לומר קלנדא קרי אותן דלפני התקופה (שם).

חמים **דכרכיו**. עניו ושפל רוח: **לדיק כמעשיו**. בלא חמס: **לזוואל בעלמא**. לעמוד עמו י"ב חדשים בתיבה ומיהו טריפה לא תעייל שלא תמות ובטל הזוואל אבל זקן וסריס שפיר דמי קמשמע לן: הן **ואידיהן**. שלשה ולא הוו להו אלא שני ימים קודם: או דלמא הן שלשה לבד האיד: **סנא נמי שלשה לאחריהן**. אע"ג דליתנהו אלא שנים דהא חשבינן לאיד כהדי קמיא קרי להו לבתרמי' נמי ג' וקא חשיב לאיד כהדייהו: **יום א'י' לדברי רבי ישמעאל לעולם אסור**. לעשות עמהן משא ומתן ג' ימים לפני יום א'י' וג' ימים לאחריו הרי כל השבת כולה: **ארבעה וחמשה**. רביעי בשבת וחמישי בשבת: **ח' ימים לפני**. תקופת ענת הוי אדיהן כל שמונה: **וסימך**. דלא תימא קלנדא לפני התקופה וסטרגלייא לאחר התקופה: **אסור וקדם לרסני**. אסור כתיב ברישא ומתניתין נמי האיד דלאחר התקופה מנא ברישא: **ואי ס"ה**. יום איד קא חשיב במתניתין עם ימים שלפניו: **עשרה**. ימים הוו להו ואמאי קמי שלשה עשרה בעי למתני מאחר דק"ל דשמונה ימים מושך ימי האיד: **ליסני אידיהן של עוזדי כוכבים שלשה ימים**. אסור לשאת ולתת עמהם דמשמע הכי כשמגיעין ימי אידיהן אסור שלשה ימים משאס ומתנס ולמה לי למיתני לפני דמשמע לפני האיד שלשה: ו**כי תימא להכי סנא לפני למעוטי לאחר**.

דאי הוה מני סתמא לא הוה ידעינן הך שני ימים לבד האיד מתי אי לפני אי לאחר ולהי סנא לפני למיתני לאחר: **ליסני אידיהן של עוזדי כוכבים שלשה ימים לפנייהם**. אסורין דלישתמע דתנא דידן באדיהן איירי אלא מדלא אדכר במתני' לאסור כלל ש"מ כל הך ג' דקתני במתני' אלפני קאי ואידיהן ממילא משתמע דכ"ש דאסור והן בלא אידיהן קמי: **משום הרווחה**. דרווח ואילי ומודה לעבודת כוכבים ועבר ישראל משום(י) לא ישמע על פיד (שמות כג): **ולפני עור**. דמוזין ליה בהמה ומקריבה לעבודת כוכבים וזני נח נלטוו עליה דהיא אחת משבע מלות גד' מיתות כסנהדרין (דף נז.) וגהי דלמקנ"ט עמד והתיקן מיהו אל יעברו על דידך שהרי עמידין הן ליתן את הדין על שאין מקיימין אותן ואע"פ שאין להן שגר כקיומם י' ואהני קא עבר ישראל משום ולפני עור לא תתן מכשול ^(י) (בחיולל שנת משום ממנאל חפנך ודבר דבר [ישעיה נח]): **דאין ליה בהמה**. לעובד כוכבים להקריב ואי לא מוזין ליה ישראל אפי"ה פלח ליה גדדיה:

והשתא דנפקא לן מאתך בו'. וא"ת למ"ד טריפה אינה יולדת ונפקא לן טריפה מלחיות זרע וא"כ אתך ל"ל ואין לדחות דאורייתא דקרא הוא דהא גזי משה דרשנין (סנהדרין דף קז:): אתך דמוזין לך וי"ל דדרשנין ה"נ אתך שהיו טפלין לך כדרדשינן (בב"מ דף סג.) וחי אחיך עמך גזי אחיך קודמין לחיי חצירך וצבראשית רבה דריש והיה לך ולהם לאללה הם טפלים לך ואי אתה טפל להם: **ואי ס"ד הן ואידיהן עשרה יומי הוו**. פי' אא"צ דבשלשה ימים דקא חשיב תנא דמתני' אין ימי האיד כחשבונם אלא לפעמים שיום האיד אחד או שנים או כגון אלו ניחא דהשתא נקט דלעולם לפני האיד אסור לשאת ולתת עמהן שלשה ימים אפי"ה דלעולם עם האיד מחשבים השלשה ימים היכי קמי כתר הכי אלו הן אידיהן קלנדא דמשמע שאז אסור לשאת ולתת עמהן שלשה ימים ולימא דעשרה הוו וז"ל יש הפסק בין קלנדא לטטרטוריא לכל הפחות ב' ימים מדקאמר עשרה יומי הוו א"כ יש שני ימים לפני קלנדא שאין צו איד וסברא נמי הוא דלמרינן לקמן שח' ימים של קלנדא הם כנגד ח' ימים עוזבים שעשה אדם הראשון ומסתמא לא עשאם מיד אחר התקופה שהרי לא היה יכול להציג מיד אריכות הימים: **אלא ש"מ הן בלא אידיהן ש"ב**. תימנה לי אמאי לא קאמר מתני' נמי דיקא דהן בלא אדיהן מדקמי תנא לפני אדיהן ג' ימים דאי ס"ד הן ואידיהן ליתני לפני אדיהן שני ימים וכי תימנא דאכתי הוה מיבעי ליה אי הוה איד כצנל כפיעטא דלא מדלא הוה מני לפני אדיהן יום אחד קל להציג וז"ע: **הן בלא אידיהן ש"ב**. והא דלינטריך שמואל לאשמועינן לדברי ר' ישמעאל לעולם אסור דלא תימא כיון דאין לו היתר לעולם שבקינן ליה רווחא להתיירו כשום פעם אי נמי ה"א דסבר רבי ישמעאל בזה כרבנן דלא אסרי לאחריו אי נמי אשמעינן דחשיב יום איד (א) פי' יום א' י' לאסור כשאר יום אדס: **א' דלמא משום ולפני עור לא תתן מכשול**. ^(ב) י' שמקין מכאן לפי' דמתני' דפי' דלמא ולשאת היינו מקח וממכר תינת מכר אבל מקח מאי לפני עור איכא ושמא י"ל שממילא לו מעות לקנות כרכי עבודת כוכבים:

הן בלא אידיהן ואפי' לרבנן. איבעיא להו איסורא דלמיהב ומישקל בהדיא משום דלא תרויח ליה ואע"ג דאית ליה בהמה לדידיה כיון דמוספת ליה ומרווחת ליה אסור. או דלמא משום ולפני עור לא תתן מכשול

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

אלא כמ"ד טריפה יולדת מאי איכא כמימר. פירוש ולדידיה אנטריך מכל המי למעט טריפה וא"ת טריפה נמי הכי מימעט' מהאי קרא הא מאן דאית ליה טריפה יולדת כל שכן דאית ליה נמי טריפה חיה דאפילו למאן דלמר טריפה אינה יולדת אמר

ט דיכול להיות דאית ליה דמיה וא"כ הכי ממעטת מקרא דמכל המי הכי מכל המי היא לחיות וי"ל דנפרס לקרא הכי מכל המי טריפה אע"ג דהוא חי ולא חולה וטריפה אע"ג דהוא חי מ"מ אינה בריאה אלא חולה כל ימיה וממעטת והולכת וממעט שפיר מהאי קרא דמכל המי טפי ממחוסר אבר שכולו בריא וחי חוץ מאבר אחד וכן פירש רש"י לקמן פרק רבי ישמעאל (דף נה.):

אתך ברדמין לך. ומ"מ ליכא למעט מהכא מחוסר אבר ובעל מוס כיון שלא היה לרין אלא לקיום העולם ומיהו קשיא דהא קיימין אליבא דמ"ד טריפה יולדת וא"כ טריפה הכי ממעטינן ושמא י"ל דמכל המי אלינטריך למעט מחוסר אבר דאי לא כתיב אלא אתך הוה מוקמינן ליה למחוסר אבר ולא לטריפה דמסתבר טפי למעוטי מחוסר אבר דמאין טטריפה דלא מאיסה שאין כאן חסרון וגם יש הרבה טריפות שאין ניכר הר"י והא דלמר לעיל (דף קז:): הא מיבעי ליה למעוטי טריפה אס כן משמע דמסתבר טפי למעוטי טריפה היינו ממיעוט דכל המי דמשמע בריא ולא טריפה אבל מחוסר אבר כגון אחז וכיוצא בו בריא גמור הוא בשאר הגוף כדפירשית לעיל: **ודלמא** נח גופיה **טריפה הוה**. ואע"ג שמי לאחר מכאן שנים רבות מ"מ בזהמה שעה לא היה יודע אם היה טריפה או שלם שזינת מלהביא טריפה מטעם דמוין לך ולא נהירא תיורן זה דע"כ לא הזהירו אלא מטרפות הגלוי וניכר כטרפות שבסתר לא היה יכול להבחין אלא י"ל דהשתא קאי כמ"ד חיה י' דקסבר טריפה חיה מדע דהא קיימין אליבא דמ"ד טריפה יולדת ולדידיה טריפה נמי חיה ^ט: **תמ"ם כתיב ביה**. וא"ת גזי קרבן (מנחות דף קז:): למה אנו מנזיכין מן הצקק להוציא טריפה מיפוק י' מתמיס י"ל דהתם סברא הוא למדרש תמים ולא צנל מוס דמגוה לגבוה יותר מטרפות מדע

דבעל מוס מגוהה הוא ביותר דכתיב גזי בעלי מומין לגבוה הקריצוה נא לפחתך הירקן והיינו טעמא דניכר אבל מטרפות יש שאינן ניכר ועוד דקרא גופיה בזהאי מעטיה תמים יהיה לרזון כל מוס לא יהיה צו משמע הא אית ביה מוס לא מיקרי תמים:

דאורייתא דקרא הוא דהא גזי משה דרשנין (סנהדרין דף קז:): אתך דמוזין לך וי"ל דדרשנין ה"נ אתך שהיו טפלין לך

כדרדשינן (בב"מ דף סג.) וחי אחיך עמך גזי אחיך קודמין לחיי חצירך וצבראשית רבה דריש והיה לך ולהם לאללה הם טפלים לך ואי אתה טפל להם: **ואי ס"ד הן ואידיהן עשרה יומי הוו**. פי' אא"צ דבשלשה ימים דקא חשיב תנא דמתני' אין ימי האיד כחשבונם אלא לפעמים שיום האיד אחד או שנים או כגון אלו ניחא דהשתא נקט דלעולם לפני האיד אסור לשאת ולתת עמהן שלשה ימים אפי"ה דלעולם עם האיד מחשבים השלשה ימים היכי קמי קתני כתר הכי אלו הן אידיהן קלנדא דמשמע שאז אסור לשאת ולתת עמהן שלשה ימים ולימא דעשרה הוו וז"ל יש הפסק בין קלנדא לטטרטוריא לכל הפחות ב' ימים מדקאמר עשרה יומי הוו א"כ יש שני ימים לפני קלנדא שאין צו איד וסברא נמי הוא דלמרינן לקמן שח' ימים של קלנדא הם כנגד ח' ימים עוזבים שעשה אדם הראשון ומסתמא לא עשאם מיד אחר התקופה שהרי לא היה יכול להציג מיד אריכות הימים: **אלא ש"מ הן בלא אידיהן ש"ב**. תימנה לי אמאי לא קאמר מתני' נמי דיקא דהן בלא אדיהן מדקמי תנא לפני אדיהן ג' ימים דאי ס"ד הן ואידיהן ליתני לפני אדיהן שני ימים וכי תימנא דאכתי הוה מיבעי ליה אי הוה איד כצנל כפיעטא דלא מדלא הוה מני לפני אדיהן יום אחד קל להציג וז"ע: **הן בלא אידיהן ש"ב**. והא דלינטריך שמואל לאשמועינן לדברי ר' ישמעאל לעולם אסור דלא תימא כיון דאין לו היתר לעולם שבקינן ליה רווחא להתיירו כשום פעם אי נמי ה"א דסבר רבי ישמעאל בזה כרבנן דלא אסרי לאחריו אי נמי אשמעינן דחשיב יום איד (א) פי' יום א' י' לאסור כשאר יום אדס: **א' דלמא משום ולפני עור לא תתן מכשול**. ^(ב) י' שמקין מכאן לפי' דמתני' דפי' דלמא ולשאת היינו מקח וממכר תינת מכר אבל מקח מאי לפני עור איכא ושמא י"ל שממילא לו מעות לקנות כרכי עבודת כוכבים:

אלא כמ"ד טריפה יולדת מאי איכא למימר אמר קרא י'אתך ברדמין לך ודלמא נח גופיה טריפה הוה ^בתמים כתיב ביה ודלמא תמים בדרכיו היה ^בצדיק כתיב ביה דלמא תמים בדרכיו צדיק במעשיו הוה לא ס"ד דנח גופיה טריפה הואי דאי ס"ד דנח טריפה הוה א"ל רחמנא בוותך עייל שלמין לא תעייל והשתא דנפקא ליה מאתך לחיות זרע ל"ל אי מאתך הוה אמינא לצוואת בעלמא ואפילו זקן ואפילו סריס כתב רחמנא זרע איבעיא להו שלשה ימים הן ואידיהן או דלמא הן בלא אידיהן ת"ש ^כר' ישמעאל אומר שלשה לפנייהם ושלשה לאחריהן אסור אי ס"ד הן ואידיהן רבי ישמעאל יום אידיהן חשיב להו מעיקרא וחשיב להו לבסוף איירי דתנא שלשה לפנייהם תנא נמי שלשה לאחריהם ת"ש ^כדאמר רב תחליפא בר אבדימי אמר שמואל יום א'י' לדברי רבי ישמעאל לעולם אסור ואי ס"ד הן ואידיהן האיכא ארבעה וחמשה דשרי אליבא דרבי ישמעאל לא קמבעיא לי דהן בלא אידיהן כי קא מבעיא לי אליבא דרבנן מאי אמר רבינא ת"ש ^כואלו הן אידיהן של עובדי כוכבים קלנדא סטרונייא וקרטסים ואמר רב חנין בר רבא קלנדא ח' ימים אחר תקופה סטרונייא שמונה ימים לפני תקופה וסימךן צ'אחור וקדם צרתני ואי סלקא דעתך הן ואידיהן עשרה הוו תנא כוליה קלנדא י'חד יומא הוא חשיב ליה אמר רב אשי ת"ש לפני אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים ואי ס"ד הן ואידיהן ליתני אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים וכי תימא האי דקתני לפני אידיהן למעוטי לאחר אידיהן ליתני אידם של עובדי כוכבים ג' ימים לפנייהם אלא ש"מ י'הן בלא אידיהן ש"מ איבעיא להו מושום הרווחה או דלמא מושום י'ולפני עור לא תתן מכשול למאי נפקא מינה דאית ליה בהמה לדידיה אי אמרת בשושם הרווחה הא קא מרווח ליה אי אמרת בשושם ^טעור לא תתן מכשול הא אית ליה לדידיה וכי אית ליה לא עבר מושום עור ליה תתן מכשול והתניא י'אמר רבי נתן

מבין דבעל מוס מגוהה הוא ביותר דכתיב גזי בעלי מומין לגבוה הקריצוה נא לפחתך הירקן והיינו טעמא דניכר אבל מטרפות יש שאינן ניכר ועוד דקרא גופיה בזהאי מעטיה תמים יהיה לרזון כל מוס לא יהיה צו משמע הא אית ביה מוס לא מיקרי תמים:

דאורייתא דקרא הוא דהא גזי משה דרשנין (סנהדרין דף קז:): אתך דמוזין לך וי"ל דדרשנין ה"נ אתך שהיו טפלין לך כדרדשינן (בב"מ דף סג.) וחי אחיך עמך גזי אחיך קודמין לחיי חצירך וצבראשית רבה דריש והיה לך ולהם לאללה הם טפלים לך ואי אתה טפל להם: **ואי ס"ד הן ואידיהן עשרה יומי הוו**. פי' אא"צ דבשלשה ימים דקא חשיב תנא דמתני' אין ימי האיד כחשבונם אלא לפעמים שיום האיד אחד או שנים או כגון אלו ניחא דהשתא נקט דלעולם לפני האיד אסור לשאת ולתת עמהן שלשה ימים אפי"ה דלעולם עם האיד מחשבים השלשה ימים היכי קמי קתני כתר הכי אלו הן אידיהן קלנדא דמשמע שאז אסור לשאת ולתת עמהן שלשה ימים ולימא דעשרה הוו וז"ל יש הפסק בין קלנדא לטטרטוריא לכל הפחות ב' ימים מדקאמר עשרה יומי הוו א"כ יש שני ימים לפני קלנדא שאין צו איד וסברא נמי הוא דלמרינן לקמן שח' ימים של קלנדא הם כנגד ח' ימים עוזבים שעשה אדם הראשון ומסתמא לא עשאם מיד אחר התקופה שהרי לא היה יכול להציג מיד אריכות הימים: **אלא ש"מ הן בלא אידיהן ש"ב**. תימנה לי אמאי לא קאמר מתני' נמי דיקא דהן בלא אדיהן מדקמי תנא לפני אדיהן ג' ימים דאי ס"ד הן ואידיהן ליתני לפני אדיהן שני ימים וכי תימנא דאכתי הוה מיבעי ליה אי הוה איד כצנל כפיעטא דלא מדלא הוה מני לפני אדיהן יום אחד קל להציג וז"ע: **הן בלא אידיהן ש"ב**. והא דלינטריך שמואל לאשמועינן לדברי ר' ישמעאל לעולם אסור דלא תימא כיון דאין לו היתר לעולם שבקינן ליה רווחא להתיירו כשום פעם אי נמי ה"א דסבר רבי ישמעאל בזה כרבנן דלא אסרי לאחריו אי נמי אשמעינן דחשיב יום איד (א) פי' יום א' י' לאסור כשאר יום אדס: **א' דלמא משום ולפני עור לא תתן מכשול**. ^(ב) י' שמקין מכאן לפי' דמתני' דפי' דלמא ולשאת היינו מקח וממכר תינת מכר אבל מקח מאי לפני עור איכא ושמא י"ל שממילא לו מעות לקנות כרכי עבודת כוכבים:

הן בלא אידיהן ואפי' לרבנן. איבעיא להו איסורא דלמיהב ומישקל בהדיא משום דלא תרויח ליה ואע"ג דאית ליה בהמה לדידיה כיון דמוספת ליה ומרווחת ליה אסור. או דלמא משום ולפני עור לא תתן מכשול

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

אלא כמ"ד טריפה יולדת מאי איכא כמימר. פירוש ולדידיה אנטריך מכל המי למעט טריפה וא"ת טריפה נמי הכי מימעט' מהאי קרא הא מאן דאית ליה טריפה יולדת כל שכן דאית ליה נמי טריפה חיה דאפילו למאן דלמר טריפה אינה יולדת אמר ^ט דיכול להיות דאית ליה דמיה וא"כ הכי ממעטת מקרא דמכל המי הכי מכל המי היא לחיות וי"ל דנפרס לקרא הכי מכל המי טריפה אע"ג דהוא חי ולא חולה וטריפה אע"ג דהוא חי מ"מ אינה בריאה אלא חולה כל ימיה וממעטת והולכת וממעט שפיר מהאי קרא דמכל המי טפי ממחוסר אבר שכולו בריא וחי חוץ מאבר אחד וכן פירש רש"י לקמן פרק רבי ישמעאל (דף נה.):

אתך ברדמין לך. ומ"מ ליכא למעט מהכא מחוסר אבר ובעל מוס כיון שלא היה לרין אלא לקיום העולם ומיהו קשיא דהא קיימין אליבא דמ"ד טריפה יולדת וא"כ טריפה הכי ממעטינן ושמא י"ל דמכל המי אלינטריך למעט מחוסר אבר דאי לא כתיב אלא אתך הוה מוקמינן ליה למחוסר אבר ולא לטריפה דמסתבר טפי למעוטי מחוסר אבר דמאין טטריפה דלא מאיסה שאין כאן חסרון וגם יש הרבה טריפות שאין ניכר הר"י והא דלמר לעיל (דף קז:): הא מיבעי ליה למעוטי טריפה אס כן משמע דמסתבר טפי למעוטי טריפה היינו ממיעוט דכל המי דמשמע בריא ולא טריפה אבל מחוסר אבר כגון אחז וכיוצא בו בריא גמור הוא בשאר הגוף כדפירשית לעיל: **ודלמא** נח גופיה **טריפה הוה**. ואע"ג שמי לאחר מכאן שנים רבות מ"מ בזהמה שעה לא היה יודע אם היה טריפה או שלם שזינת מלהביא טריפה מטעם דמוין לך ולא נהירא תיורן זה דע"כ לא הזהירו אלא מטרפות הגלוי וניכר כטרפות שבסתר לא היה יכול להבחין אלא י"ל דהשתא קאי כמ"ד חיה י' דקסבר טריפה חיה מדע דהא קיימין אליבא דמ"ד טריפה יולדת ולדידיה טריפה נמי חיה ^ט: **תמ"ם כתיב ביה**. וא"ת גזי קרבן (מנחות דף קז:): למה אנו מנזיכין מן הצקק להוציא טריפה מיפוק י' מתמיס י"ל דהתם סברא הוא למדרש תמים ולא צנל מוס דמגוה לגבוה יותר מטרפות מדע

אתך ברדמין לך. ומ"מ ליכא למעט מהכא מחוסר אבר ובעל מוס כיון שלא היה לרין אלא לקיום העולם ומיהו קשיא דהא קיימין אליבא דמ"ד טריפה יולדת וא"כ טריפה הכי ממעטינן ושמא י"ל דמכל המי אלינטריך למעט מחוסר אבר דאי לא כתיב אלא אתך הוה מוקמינן ליה למחוסר אבר ולא לטריפה דמסתבר טפי למעוטי מחוסר אבר דמאין טטריפה דלא מאיסה שאין כאן חסרון וגם יש הרבה טריפות שאין ניכר הר"י והא דלמר לעיל (דף קז:): הא מיבעי ליה למעוטי טריפה אס כן משמע דמסתבר טפי למעוטי טריפה היינו ממיעוט דכל המי דמשמע בריא ולא טריפה אבל מחוסר אבר כגון אחז וכיוצא בו בריא גמור הוא בשאר הגוף כדפירשית לעיל: **ודלמא** נח גופיה **טריפה הוה**. ואע"ג שמי לאחר מכאן שנים רבות מ"מ בזהמה שעה לא היה יודע אם היה טריפה או שלם שזינת מלהביא טריפה מטעם דמוין לך ולא נהירא תיורן זה דע"כ לא הזהירו אלא מטרפות הגלוי וניכר כטרפות שבסתר לא היה יכול להבחין אלא י"ל דהשתא קאי כמ"ד חיה י' דקסבר טריפה חיה מדע דהא קיימין אליבא דמ"ד טריפה יולדת ולדידיה טריפה נמי חיה ^ט: **תמ"ם כתיב ביה**. וא"ת גזי קרבן (מנחות דף קז:): למה אנו מנזיכין מן הצקק להוציא טריפה מיפוק י' מתמיס י"ל דהתם סברא הוא למדרש תמים ולא צנל מוס דמגוה לגבוה יותר מטרפות מדע

דבעל מוס מגוהה הוא ביותר דכתיב גזי בעלי מומין לגבוה הקריצוה נא לפחתך הירקן והיינו טעמא דניכר אבל מטרפות יש שאינן ניכר ועוד דקרא גופיה בזהאי מעטיה תמים יהיה לרזון כל מוס לא יהיה צו משמע הא אית ביה מוס לא מיקרי תמים:

דאורייתא דקרא הוא דהא גזי משה דרשנין (סנהדרין דף קז:): אתך דמוזין לך וי"ל דדרשנין ה"נ אתך שהיו טפלין לך כדרדשינן (בב"מ דף סג.) וחי אחיך עמך גזי אחיך קודמין לחיי חצירך וצבראשית רבה דריש והיה לך ולהם לאללה הם טפלים לך ואי אתה טפל להם: **ואי ס"ד הן ואידיהן עשרה יומי הוו**. פי' אא"צ דבשלשה ימים דקא חשיב תנא דמתני' אין ימי האיד כחשבונם אלא לפעמים שיום האיד אחד או שנים או כגון אלו ניחא דהשתא נקט דלעולם לפני האיד אסור לשאת ולתת עמהן שלשה ימים אפי"ה דלעולם עם האיד מחשבים השלשה ימים היכי קמי קתני כתר הכי אלו הן אידיהן קלנדא דמשמע שאז אסור לשאת ולתת עמהן שלשה ימים ולימא דעשרה הוו וז"ל יש הפסק בין קלנדא לטטרטוריא לכל הפחות ב' ימים מדקאמר עשרה יומי הוו א"כ יש שני ימים לפני קלנדא שאין צו איד וסברא נמי הוא דלמרינן לקמן שח' ימים של קלנדא הם כנגד ח' ימים עוזבים שעשה אדם הראשון ומסתמא לא עשאם מיד אחר התקופה שהרי לא היה יכול להציג מיד אריכות הימים: **אלא ש"מ הן בלא אידיהן ש"ב**. תימנה לי אמאי לא קאמר מתני' נמי דיקא דהן בלא אדיהן מדקמי תנא לפני אדיהן ג' ימים דאי ס"ד הן ואידיהן ליתני לפני אדיהן שני ימים וכי תימנא דאכתי הוה מיבעי ליה אי הוה איד כצנל כפיעטא דלא מדלא הוה מני לפני אדיהן יום אחד קל להציג וז"ע: **הן בלא אידיהן ש"ב**. והא דלינטריך שמואל לאשמועינן לדברי ר' ישמעאל לעולם אסור דלא תימא כיון דאין לו היתר לעולם שבקינן ליה רווחא להתיירו כשום פעם אי נמי ה"א דסבר רבי ישמעאל בזה כרבנן דלא אסרי לאחריו אי נמי אשמעינן דחשיב יום איד (א) פי' יום א' י' לאסור כשאר יום אדס: **א' דלמא משום ולפני עור לא תתן מכשול**. ^(ב) י' שמקין מכאן לפי' דמתני' דפי' דלמא ולשאת היינו מקח וממכר תינת מכר אבל מקח מאי לפני עור איכא ושמא י"ל שממילא לו מעות לקנות כרכי עבודת כוכבים:

הן בלא אידיהן ואפי' לרבנן. איבעיא להו איסורא דלמיהב ומישקל בהדיא משום דלא תרויח ליה ואע"ג דאית ליה בהמה לדידיה כיון דמוספת ליה ומרווחת ליה אסור. או דלמא משום ולפני עור לא תתן מכשול

עין משפט ונר מצוה

יב א מיי פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכה ג סמג לאוין מה שוש"ע י"ד ס' קמח סעיף ז:
יג ב מיי שם הל' א ד טוש"ע שם סעיף א:

תורה אור השלם

- ↑ ומכל דהיי מכל בְּשֵׁר שְׂנֵימָּם מכל תְּבִיאָא אֵל הַמִּקְדָּה לַחֲיוֹת אֶת־הָאֱלֹהִים וְהַתְהַלֵּךְ בָּהֶּן:
- ↑ אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים והיה בדרותיו את האלהים והתהלך נח:
- ↑ בראשית ו יט אַחֲרָי וְקִדְּם בְּרָחֲמֵי וְתָשֶׁט עַל־יַבֵּיבָהּ. תהלים קלט ה
- ↑ לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל וְרָאִיתָ מַאֲלֵהֶיךָ אֲנִי יְיָ. ויקרא יד יד